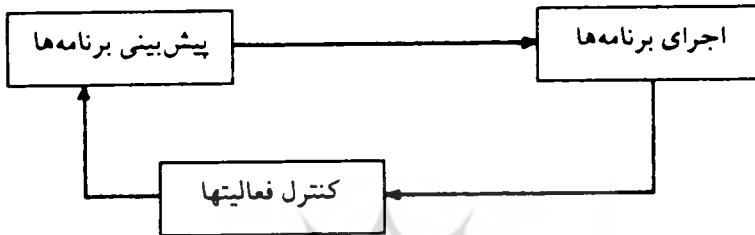

مقدمه‌ای بر گزارش تفریح بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور

غلامرضا اسلامی بیدگلی^۱

بدون تردید «کنترل دریافتها و مخارج دولت» از دیر زمان مورد توجه حکام و زمامداران کشورها بوده است. منتهی حوزه فعالیتها و نیز تفکر در اداره امور، آن چنان وسیع نبوده است که تکنیکهای کنترل امروزی را بطلبد. گفته می‌شود که «آتنی‌ها» اولین کسانی بودند که «حسابرسی» را به صورتی کمابیش همانند امروز مورد توجه قرار دادند و حداقل از زمانی که «مدیریت علمی» مقبولیتی فراگیر یافته، واژه «کنترل» در ادبیات مدیریت به عنوان جزئی جدا ناپذیر از مجموعه «مدیریت» بکار گرفته شده است. به تبع پیشرفتهای «علم مدیریت» و پیچیده‌تر شدن اداره امور کشورها، در ساختار اداری و سازمانی تمام کشورها در سالهای اخیر تغییراتی بنیادین مشاهده می‌شود. عطف توجه خاص به «کنترل درآمدها» و «اثربخشی مخارج دولت» از جمله این تغییرات است. چراکه بین «برنامه ریزی»، «اجرای برنامه‌ها» و «کنترل فعالیتها» در چرخه اداره امور کشورها رابطه‌ای تنگاتنگ وجود دارد که می‌تواند به صورت نمودار شماره ۱ ترسیم گردد.

تحقیقات دانشگاهی نشان می‌دهد که دولتها روز بروز «بزرگتر» می‌شوند و علل چندی را نیز برای این «بزرگتر» شدن عنوان می‌کنند. با بزرگتر شدن دولتها حجم فعالیتهای مالی آنها نیز گسترش می‌یابد و لذا لازم می‌آید که نظارت بر انجام هزینه‌ها و حصول اطمینان از عادلانه بودن کسب درآمدها بطور مستمر صورت گیرد و سنجش «اثربخشی» فعالیتهای دولت ممکن گردد.

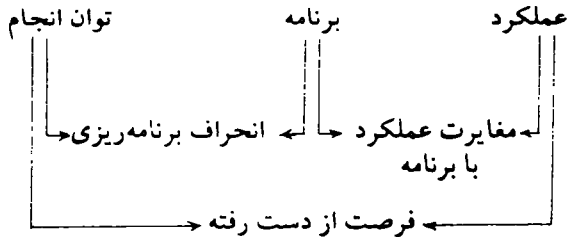
شکل شماره یک

تا گذشته‌ای نه چندان دور، نظارت بر کسب درآمدها و انجام هزینه‌ها به منظور تطابق دریافتها و پرداختهای دولت با قوانین موضوعه، و نیز کشف تقلبات و سوء استفاده‌های احتمالی، صورت می‌گرفت ولی از سالهای ۱۹۳۰ سنجش اثربخشی فعالیتهای دولت به عنوان معیار پذیرفته شده در کنترل هزینه‌ها و کسب درآمدها مطرح گردیده است. انجام این «سنجش» مستلزم کاربرد روشهای «حسابرسی جامع» است که شامل حسابرسی مالی، قانون رسی، حسابرسی صرفه‌های اقتصادی، حسابرسی کارایی، و حسابرسی اثربخشی است. این شیوه حسابرسی به عنوان ابزار مؤثرتری در کنترل فعالیتهای دولت شناخته شده است و هدف از آن سنجش نقاط قوت و ضعف عملکرد سازمانهای دولتی و نیز محاسبه فرصتهای از دست رفته از طریق مقایسه ارقام «عملکرد» با «توان انجام فعالیتها» در سازمانهای دولتی است. این مقایسه در نمودار شماره ۲ نشان داده می‌شود.

طبیعتاً امروزه دولتها و مقامات قانون‌گذاری و کنترل‌کننده علاقه‌مند به کاربرد این روشها به عنوان ابزاری در جهت بهبود روشهای اداره هستند.

با این حال صاحب‌نظران در ابعاد و شیوه‌های نظارت نظرات مختلفی را بیان می‌دارند:

۱- عده‌ای اعتقاد دارند که اثربخشی فعالیت‌های دولت از طریق کاهش حجم و تحدید اندازه‌های دولت ممکن می‌شود.

نمودار شماره ۲

۲- عده‌ای دیگر تقویت نظام‌های کنترلی را چاره‌ساز می‌دانند.
 ۳- دسته‌ای می‌گویند کنترل ضرورت دارد ولی بر برنامه‌ریزی مؤثر هم باید تاکید نمود.
 ۴- بعضی دیگر بیان می‌دارند که «ماهیت» و «چگونگی اعمال کنترل» ارجح است.
 ۵- بالاخره گروهی معتقدند که قطع نظر از ابعاد دولت و کارایی نظام‌های کنترلی باید میان «هدف‌های بودجه‌ای»، «مسئولیت حسابرسی» و «مدیریت اقتصادی» رابطه‌ای منطقی برقرار کرد.

ما اعتقاد داشته و داریم که با توجه به ساختار اقتصادی - مالی کشورمان حداقل تا سال‌های آینده نباید راه چاره را در کاهش حجم و تحدید اندازه‌های دولت جستجو کرد، بلکه «احیا و تقویت نظام‌های کنترلی» به همراه «تکیه بر ارتباط منطقی میان هدف‌های بودجه‌ای، مسئولیت حسابداری و مدیریت اقتصادی کشور» چاره‌ساز است.

اصول حاکم بر امور «اقتصادی» و «نظارت» در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز بر عقیده بالا استوار است و بویژه اصول ۵۴ و ۵۵ قانون اساسی بر «احیاء و تقویت نظام‌های کنترل مالی» کشور تأکید دارد. اصل ۵۴ قانون اساسی بر تشکیل دیوان محاسبات زیر نظر مجلس شورای اسلامی و لذا به عنوان حسابرس مستقل دولت فرمان می‌دهد و در اصل ۵۵ به وظایف و مسئولیت‌های دیوان محاسبات کشور پرداخته، بخصوص تأکید دارد که برای حسن اجرای نظارت و کنترل فعالیت‌های مالی دولت «گزارش تفریغ بودجه» کشور باید توسط دیوان محاسبات کشور تهیه و به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردد.

در روال عادی، فعالیت‌های مالی کشور در بخش دولتی به صورت زیر انجام می‌شود:

- ۱- در هر سال برای سال بعد «لایحه بودجه کل کشور» توسط دولت تهیه و به مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌شود.
 - ۲- این «لایحه» پس از بحث و بررسی و انجام تعدیلات لازم به صورت «قانون بودجه کل کشور» به تصویب مجلس رسیده، برای اجرا به دولت ابلاغ می‌شود.
 - ۳- قانون بودجه و دستورالعملها و ضوابط اجرایی آن توسط دولت به یکایک سازمانهای ذیربط ابلاغ می‌گردد.
 - ۴- سازمانهای مربوط موظفند فعالیت‌های مالی خود را در چارچوب ارقام مصوب بودجه به انجام رسانده، مراتب را در دفترهای مالی خود ثبت نمایند و دستگاه‌ها همچنین موظفند که صورتحسابهای ماهانه و نیز صورتحساب نهایی خود را در مهلت‌های مقرر در قوانین مربوط تهیه نموده، نسخه‌های آن را برای وزارت دارایی و دیوان محاسبات کشور بفرستند.
 - ۵- وزارت امور اقتصادی و دارایی حسابهای نهایی دستگاه‌های دولتی را جمع‌آوری و «صورتحساب عملکرد بودجه کل کشور» را تهیه می‌نماید.
 - ۶- «صورتحساب عملکرد بودجه کل کشور» برای بررسی و تصویب به هیأت دولت تقدیم می‌گردد.
 - ۷- پس از تصویب «صورتحساب عملکرد بودجه کل کشور» در دولت، این صورتحساب به دیوان محاسبات کشور ارائه می‌گردد.
 - ۸- دیوان محاسبات کشور با انجام بررسیهای لازم و تطبیق ارقام صورتحساب عملکرد بودجه کل کشور با ارقام قانون بودجه کل کشور و رسیدگی‌هایی که از عملکرد مالی دستگاه‌های مربوط ضمن سال به عمل آورده است، گزارش تفریغ بودجه کل کشور را تهیه نموده، پس از تصویب این گزارش در «هیأت عمومی دیوان محاسبات کشور» آن را به مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌دارد.
 - ۹- گزارش تفریغ بودجه از طریق «کمیسیون دیوان محاسبات و بودجه و امور مالی مجلس شورای اسلامی» در جلسات علنی مجلس شورای اسلامی مطرح می‌شود.
- به عبارتی ساده «دیوان محاسبات کشور» نقش «حسابرسی مستقل دولت» را عهده‌دار

است و برای ایفای وظیفه خود:

(۱) عملکرد مالی یکایک دستگاه‌های دولتی را بطور مستقل مورد رسیدگی و حسابرسی ضمن سال و اظهار نظر حرفه‌ای قرار می‌دهد.

(۲) از صورت‌حسابهای نهایی دستگاه‌ها حسابرسی نهایی می‌کند.

(۳) صورت‌حساب عملکرد بودجه کل کشور را با توجه به ارقام قانون بودجه کل کشور و نتایج حسابرسیهای ضمن سال از دستگاه‌ها و ارقام صورت‌حسابهای نهایی دستگاه‌ها، رسیدگی کرده، گزارش خود را به مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌دارد. این گزارش مبنای اظهار نظر نمایندگان مجلس شورای اسلامی بر عملکرد مالی دولت قرار می‌گیرد.

تشکیل «دیوان محاسبات کشور» به عنوان یک دستگاه ناظر و کنترل‌کننده فعالیت‌های مالی دولت در اصول ۱۰۱ و ۱۰۲ و ۱۰۳ متمم قانون اساسی (مصوب ۲۵ شعبان ۱۳۲۵ قمری) نیز پیش‌بینی شد و براساس آن در ۲۳ صفر سال ۱۳۲۹ قمری قانون دیوان محاسبات کشور در ۱۴۱ ماده از تصویب مجلس وقت گذشت. این قانون در طول زمان دستخوش تغییرات زیادی شد و سرانجام به صورت یک دستگاه فرمایشی با اختیارات محدود زیر نظر وزارت امور اقتصادی و دارایی قرار گرفت و جمعاً کمتر از ۲۵٪ بودجه کل کشور را مورد رسیدگی قرار می‌داد. دیوان محاسبات کشور تا سال ۱۳۵۷ تنها به تهیه ۱۲ «گزارش تفریغ بودجه» مبادرت ورزید که ۱۱ گزارش آن از تصویب مجلس شورای ملی سابق گذشت و دوازدهمین گزارش در مجلس وقت مطرح نشد.

در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به نظارت بر عملکرد دولت اهمیت بسزایی داده شده است و اصول ۵۴ و ۵۵ قانون اساسی به تشکیل دیوان محاسبات کشور و وظایف سنگین آن اشاره دارد. قانون دیوان محاسبات کشور جمهوری اسلامی ایران در ۱۱/۱۱/۶۱ از تصویب مجلس شورای اسلامی گذشت و در ۱۷/۱۱/۱۳۶۱ به تأیید شورای نگهبان رسید. بعضی از مواد این قانون به موجب قوانین مصوب ۱۶/۴/۶۲ و ۳/۳/۶۳ و ۲۰/۵/۱۳۷۰ مجلس شورای اسلامی مورد اصلاح قرار گرفته است.

با توجه به اصل ۵۵ قانون اساسی، در قانون دیوان محاسبات کشور وظیفه «تهیه گزارش تفریغ بودجه» به عهده دیوان محاسبات کشور واگذار شده است. برای حسن اجرای این

وظیفه، قانون «تفریغ بودجه سالهای پس از انقلاب» در سال ۱۳۶۵ از تصویب مجلس گذشت و به موجب این قانون چگونگی تهیه گزارش تفریغ بودجه سالهای ۱۳۶۱ به بعد معلوم گشت. پایه گزارش تفریغ بودجه کل کشور، مدارک و اسناد زیر است:

- ۱- قانون بودجه کل کشور برای سال مربوط
- ۲- صورتحساب عملکرد بودجه کل کشور
- ۳- صورتحسابهای ماهانه و نهایی دستگاههای نامبرده شده در بودجه کل کشور
- ۴- گزارشهای حسابرسی ضمنی سال از عملکرد مالی دستگاههای نامبرده شده در بودجه کل کشور

۵- آرای صادره از هیأت‌های مستشاری دیوان محاسبات کشور

۶- قوانین و مقررات مالی و تشکیلات اداری و سازمانی دولت

وزارت امور اقتصادی و دارایی، وظیفه تهیه صورتحساب عملکرد کل کشور را به عهده دارد و تاکنون نسبت به تهیه این صورتحساب برای سالهای ۶۱-۱۳۷۰ اقدام نموده است. دیوان محاسبات کشور گزارش تفریغ بودجه سال ۶۱ کل کشور را تهیه و به مجلس دوره سوم تقدیم نمود. همچنین گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور را در سال ۱۳۷۱ به مجلس شورای اسلامی تقدیم داشت. این گزارش در جلسه مورخ ۳۰/۱۰/۷۱ مجلس شورای اسلامی مطرح گردید. تهیه گزارش تفریغ بودجه سالهای دیگر در دیوان محاسبات کشور در دست انجام است و متعاقباً به مجلس شورای اسلامی تقدیم خواهد شد.

گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور یکی از اسناد مهم مالی کشور است و با گزارشهایی که در سالهای قبل از پیروزی انقلاب اسلامی تهیه گردیده تفاوت‌های اساسی دارد. گزارش تفریغ بودجه سالهای قبل از پیروزی انقلاب تنها به مقایسه ارقام بودجه و عملکرد دستگاه‌های دولتی پرداخته است در حالی که گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور حاوی اطلاعات مالی کشور و تجزیه و تحلیل ارقام بودجه‌ای و عملکرد دولت، و با دقت نظر تهیه و تنظیم گردیده است و در تهیه آن ده‌ها کارشناس مالی خیره همکاری داشته‌اند و این گزارشها در جلسات هیأت عمومی دیوان محاسبات کشور مورد بحث و بررسی و تصویب قرار گرفته، شامل صدها صفحه گزارش مستند و هزاران برگ مستندات مربوط است. در این

گزارش عملکرد مالی دستگاه‌های دولتی و مدیریت مالی دولت بطور مستقل مورد اظهار نظر حرفه‌ای قرار گرفته است.

کمیسیون دیوان محاسبات و امور مالی و بودجه مجلس شورای اسلامی براساس گزارش تفصیلی تهیه شده در دیوان محاسبات کشور خلاصه‌ای از گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور را به صورت گزارش گویا و مستدل و تجزیه و تحلیل شده تهیه نموده است که مخبر محترم کمیسیون مفاد آن را در جلسه علنی ۷۱/۱۰/۳۰ به سمع نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی رساند. این گزارش مهم مالی کشور به شرحی که در روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران به شماره ۱۳۹۷۵ صفحات ۲۳ تا ۲۸ درج شده است در مجله تحقیقات مالی برای استفاده عموم درج می‌شود. امید است که مورد استفاده کارشناسان مالی کشور قرار گیرد.

گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور به مجلس شورای اسلامی

قبل از ارائه گزارش، تذکر چند نکته برای اطلاع نمایندگان محترم لازم به نظر می‌رسد:

۱- به استحضار می‌رساند این اولین گزارش تفریغ بودجه است که در اجرای اصل «۵۵» قانون اساسی و قانون تفریغ بودجه سالهای پس از انقلاب مصوب سال ۱۳۶۵ به مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌گردد. اضافه می‌نماید تفریغ بودجه مربوط به سال ۱۳۶۱ در اسفند ماه سال ۱۳۷۰ نیز به مجلس شورای اسلامی توسط دیوان محاسبات کل کشور تقدیم گردید، که رسیدگی و ارائه آن به علت پایان دوره سوم مجلس انجام نگرفت و بعد از شروع دوره چهارم تفریغ بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور در مورخه ۱۳۷۱/۹/۱۱ توسط دیوان محاسبات کشور به مجلس تقدیم گردید، که بلافاصله در دستور کار کمیسیون قرار گرفت. با توجه به اینکه این گزارش اولین گزارش تقدیمی دیوان محاسبات در دوره چهارم مجلس بوده و با عنایت به اینکه بودجه سال ۱۳۶۹ در چهارچوب برنامه پنجساله اول تنظیم شده بود، لذا گزارش حاضر درآستانه تنظیم بودجه سال ۱۳۷۲ حائز اهمیت بوده و ما را از تکرار نکات ضعف بر حذر خواهد داشت. بنابر این کمیسیون دیوان محاسبات رسیدگی به این گزارش را در اولویت قرار داده، متعاقباً گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۶۱ کل کشور را بررسی و تقدیم خواهد کرد.

۲- این مطلب قابل توجه که این گزارش نکات ضعف بودجه سال ۱۳۶۹ و عملکرد دولت را در آن محدوده به ما نشان می‌دهد و احتمالاً نکات ضعف در آن بیشتر مشهود باشد تا نکات قوت؛ لذا بیان گزارش صرفاً جنبه آگاهی برای نمایندگان محترم دارد تا ان شاء... با توجه به این در تنظیم برنامه و بودجه سال ۷۲ مسبوق به تجربه بوده، از اطلاعات بیشتری برخوردار باشند.

البته نمایندگان محترم استحضار دارند هدف از گزارش تفریغ بودجه استفاده از تجربیات گذشته و شناخت نارساییها و نواقص جهت تدبیر برای رفع آنهاست و جا دارد از همه دست اندرکاران که با وجود فشارها و کاستیها و توطئه‌ها با اتکال به قدرت لایزال الهی و تأییدات امام زمان عج... تعالی فرجه الشریف با اعتماد به نفس و با الهام از آرمانهای اسلام عزیز در برنامه‌ریزی بودجه و اجرای آن تلاش کرده‌اند، خصوصاً از رئیس جمهور محبوب و خدمتگزار جناب آقای هاشمی زید عزه که با همکاری یاران خودشان توانسته‌اند برنامه‌ریزی اقتصاد مملکت را در یک مسیر سالم و آینده نگر و زیربنایی قرار دهند، سپاسگزاری و قدردانی نمایم.

گزارش حاضر از سه قسمت تشکیل شده که عبارتند از:

۱- بحث درآمدها

۲- بحث هزینه‌ها

۳- بحث شرکتهای دولتی، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

که برای سهولت در کار، آمار و ارقام پیوستی در بین شما نمایندگان محترم توزیع گردیده که همراه با گزارش تقدیمی در نظر شما عزیزان خواهد بود.

۱- بحث درآمدها

درآمدهای دولت از هفت بخش به شرح زیر تشکیل می‌گردد:

۱- درآمدهای مالیاتی

۲- نفت و گاز

۳- درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولتی

۴- درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا

۵- حق بیمه، کمکهای دریافتی و درآمدهای انتقالی و متفرقه

۶- اصل و بهره وامها

۷- سایر منابع تأمین اعتبار (جزئیات مربوط به مقایسه «پیش بینی» و «وصولی» درآمدها در پیوست ۱ آمده است. درآمدهای مذکور به دو قسمت عمومی و اختصاصی تقسیم می‌گردد. کلیات پیش بینی و وصولی درآمدها به شرح زیر است:

(ارزاق به میلیارد ریال)

شماره پیوستها	نسبت وصولی پیش بینی قانون	درآمدهای وصول شده	درآمد طبق قانون	شرح درآمدها
(۲)	٪۹۹	۱۶۹۵	۱۷۲۰	درآمدهای مالیاتی
(۳)	٪۱۰۴	۱۱۱۸	۱۰۷۸	درآمدهای نفت و گاز
(۴)	٪۷۰	۳۰	۴۳	درآمدهای حاصل از انحصار وراثت و مالکیت دولت
(۵)	٪۵۸	۳۳۱	۵۶۸	درآمدهای حاصل از فروش کالا و خدمات
(۵)	٪۹۵	۲۰۸	۲۱۷	سایر درآمدها (غیر از فروش ارز)
(۶)	٪۱۱۸	۶۱۸	۵۲۴	درآمدهای اختصاصی
(۵)	٪۲۴۹	۲۲۵۷	۹۰۵	فروش ارز
(۷)	٪۳۹	۵۵۷	۱۴۳۹	استفاده از وامهای داخلی
(۷)	٪۸۴	۱۱۱	۱۳۳	برگشتی سالهای قبل
	٪۱۰۵	۶۹۲۵	۶۶۲۷	جمع دریافتیهای دولت

جزئیات وصولی و پیش بینی درآمدهای عمومی، در پیوست شماره (۱) درج شده است.

دلایل افزایش «وصولیها» نسبت به ارقام «پیش بینی شده» در قانون عمدتاً به شرح زیر است: (ریز ارقام در پیوست شماره ۸ درج شده است).

- افزایش فروش ارز به مبلغ ۱۲۵۳ میلیارد ریال؛

- افزایش وصول مالیات بر واردات به مبلغ ۱۰۱ میلیارد ریال نسبت به پیش بینی به

سبب صدور مجوزهای ورود کالاها و عمدتاً به شرح زیر:

الف) اجازه ورود ماشین آلات و دستگاه‌های مستعمل مورد استفاده در بخشهای تولیدی اعم

از صنعتی، معدنی و کشاورزی، موضوع مصوبه ۳۰۵۸/ت/۲۵ هیأت وزیران

ب) واردات موز در قبال صدور سبب درختی موضوع مصوبه ۴۹۲۴/ت/۹۲ هیأت وزیران

ج) واردات خودرو شخصی فارغ التحصیلان ایرانی مقیم خارج و مأموران ثابت دستگاه‌های

دولتی در خارج موضوع مصوبه شماره ۸۶۵۲/ت/۱۹۱ هیأت وزیران

- افزایش حقوق گمرکی و سود بازرگانی به ترتیب به مبالغ ۳۸ و ۴۵ میلیارد ریال

- افزایش درآمد نفت به مبلغ ۵۶/۵ میلیارد ریال و مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی

به مبلغ ۲۰ میلیارد ریال

- افزایش مالیات حقوق کارکنان بخش خصوصی به مبلغ ۱۵ میلیارد ریال

- افزایش درآمد خدمات ثبتی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور به مبلغ ۲۷ میلیارد ریال

- افزایش درآمدهای متفرقه به مبلغ ۳۰ میلیارد ریال

- افزایش درآمد حاصل از خدمات پستی منحصر به حق استفاده از دستگاه‌های بی‌سیم

اختصاصی به مبلغ ۱/۱۶۴ میلیارد ریال

- افزایش حق بیمه‌های دریافتی توسط سازمان تأمین اجتماعی به مبلغ ۱۲۸ میلیارد

ریال

- افزایش درآمدهای متفرقه سازمان تأمین اجتماعی به مبلغ ۳۸/۱ میلیارد ریال

- افزایش درآمد حاصل از فروش کالاهای کشاورزی به مبلغ ۳ میلیارد ریال

دلایل عمده کاهش درآمدهای وصول شده توسط دولت نسبت به ارقام مندرج در قانون بودجه

سال ۱۳۶۹ کل کشور به شرح زیر است: (ریز ارقام در پیوست شماره ۹ آمده است).

- کاهش استفاده از وامهای داخلی به مبلغ ۸۸۲ میلیارد ریال

- کاهش وصولی دولت بابت اصل وامهای دولت در خارج از کشور به مبلغ ۳۸ میلیارد

ریال

- کاهش وصولی بابت مالیات بر فروش سیگار ۳۹ میلیارد ریال

- کاهش درآمدهای حاصل از فروش سیگارهای وارداتی به مبلغ ۱۴۹/۷ میلیارد ریال

- کاهش مالیات نقل و انتقال اتومبیل به مبلغ ۸/۵ میلیارد ریال

- کاهش مالیات مشاغل به مبلغ ۴۶ میلیارد ریال

- کاهش درآمد حاصل از فروش اقلام و تجهیزات خارج از رده و فرسوده توسط وزارت

دفاع به مبلغ ۱۹/۹۷۶ میلیارد ریال

- کاهش فروش ارز به مسافران به مبلغ ۵۷ میلیارد ریال

- کاهش درآمد حاصل از فروش پارکها، اماکن ستادی و پادگانها واقع در محدوده شهرها

به مبلغ ۵۲ میلیارد ریال

- کاهش سود سهام شرکتهای دولتی به مبلغ ۶/۵ میلیارد ریال

- کاهش درآمد حاصل از اجاره ساختمانهای دولتی به مبلغ ۹/۵ میلیارد ریال که عمدتاً

مربوط به کاهش وصولی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح از بابت اجاره

ساختمانهای دولتی نسبت به پیش بینی است

- کاهش خدمات قضائی توسط وزارت دادگستری به مبلغ ۱۱ میلیارد ریال

- کاهش درآمدهای حاصل از حق تمبر، چک، بروات، سفته، اوراق بیمه، مال التجارة،

بارنامه زمینی، اوراق بهادار سهام شرکتهای به مبلغ ۱۲ میلیارد ریال

- کاهش مالیات تعاون ملی به مبلغ ۸۸ میلیارد ریال

۲- بحث هزینه‌ها

مصارف از محل اعتبارات جاری، اختصاصی و سرمایه‌گذاری ثابت (خلاصه جدول

مصارف دولت پیوست شماره ۱ است). فصل دوم تفریح بودجه اختصاص به اعتبارات

جاری، عمرانی، اختصاصی و مصرف از محل اعتبارات مذکور در تهران و استانها دارد.

جمع کل اعتبار جاری اختصاص یافته به دستگاهها و ردیفهای متمرکز در سال ۱۳۶۹

بالغ بر ۲۱۹۱ میلیارد ریال بوده که فقط بابت ۱۶۶۸ میلیارد ریال آن «حساب» ارائه شده است و بابت ۵۲۳ میلیارد ریال بقیه حسابی ارائه نشده است. همچنین اعتبار جاری استانها بالغ بر ۱۳۱۴ میلیارد ریال بوده که بابت ۱۲۹۸ میلیارد ریال آن صورتحساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه شده است. به این ترتیب جمعاً بابت ۶۳۹ میلیارد ریال از اعتبارات جاری متمرکز و استانها صورت حساب دریافت و پرداخت ارائه نشده است.

لازم به توضیح است که با توجه به قانون بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور و اعتبار هر یک از دستگاهها و ردیفهای متمرکز تنها بابت ۶۶۲ میلیارد ریال از اعتبار مصوب صورتحساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه شده است. بین ارقام اعتبار جاری دستگاهها و ردیفهای متمرکز طبق «قانون» و «صورتحساب عملکرد سال ۱۳۶۹ بودجه کل کشور» اختلاف بسیار زیاد است. اعتبار جاری این دستگاهها در قانون مبلغ ۲۱۹۱ میلیارد ریال و در صورتحساب مذکور مبلغ ۳۲۵۶ میلیارد ریال است (پیوست شماره ۲). مصرف هر یک از دستگاهها و ردیفهای متمرکز و استانها که صورتحساب دریافت و پرداخت خود را در موعد مقرر ارائه داده‌اند به شرح زیر است: (پیوست شماره ۲)

(ارقام به میلیارد ریال)

مصرف از محل اعتبارات جاری				
شرح	هزینه	پیش پرداخت	علی الحساب	جمع مصرف
دستگاه‌ها و ردیفهای متمرکز	۵۶۵	۱۴	۳	۵۸۲
دستگاه‌های مستقر در استانها	۱۲۷۲	۱۱	۲	۱۲۸۵
جمع	۱۸۳۷	۲۵	۵	۱۸۶۷

برخی از دستگاهها و ردیفهای متمرکز و آنهایی که در استانها فعالیت دارند نتوانسته‌اند صورتحسابهای دریافت و پرداخت خود را از محل اعتبارات جاری در موعد مقرر ارائه نمایند.

میزان دریافت این گونه دستگاه‌ها از خزانه به شرح زیر گزارش شده است:

(مبلغ به میلیارد ریال)

شرح	دریافت از خزانه
دستگاه‌ها و ردیفهای متمرکز دستگاه‌های مستقر در استانها	۱۴۹۴ ۶۰
جمع	۱/۵۵۴

اسامی دستگاه‌ها و ردیفهای متمرکز که اعتبارات جاری عمده‌ای را به خود اختصاص داده و در موعد مقرر صورتحساب دریافت و پرداخت ارائه نداده‌اند در پیوست شماره ۳ درج شده است. همچنین مبلغ ۸۲۸ میلیارد ریال اعتبار جاری ردیفهای متفرقه در قانون بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور پیش بینی شده بود که مصرف از محل آن به شرح زیر بوده است:

مصرف از محل اعتبار جاری ردیفهای متفرقه

(مبلغ به میلیارد ریال)

شرح	هزینه	پیش پرداخت	علی الحساب	جمع مصرف
ردیفهای متفرقه (جاری)	۱۶۵	۱۴	۶	۱۸۵

طبق گزارش تفریغ بودجه حساب ۳۱ دستگاه دولتی از طرف وزارت امور اقتصادی و دارایی مورد «واخواهی» قرار گرفته است. اعتبار واخواهی شده دستگاه‌ها و ردیفهای متمرکز و استانی در سال ۱۳۶۹ به ترتیب ۷۰ و ۵۲ میلیارد ریال بوده است. اعتبار اختصاصی دستگاه‌ها و ردیفهای متمرکز طبق قانون بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور و متمم آن بالغ بر ۵۲۴/۲ میلیارد ریال است که از بابت آن مبلغ ۴۲۶/۳ میلیارد ریال «حساب» در موعد مقرر ارائه شده است. مصرف از محل اعتبار مذکور به شرح زیر است. (پیوست شماره ۴)

شرح	هزینه	پیش پرداخت	علی الحساب
دستگاه‌ها و ردیفهای متمرکز	۳۷۱	۳	۱

بابت ۲۹ میلیارد ریال از اعتبار اختصاصی حساب ارائه نشده که کل مبلغ از خزانه دریافت شده است. عمده دستگاه‌هایی که از اعتبار اختصاصی استفاده نموده و صورت‌حسابی ارائه نداده‌اند عبارتند از وزارت کار و امور اجتماعی - سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای، وزارت فرهنگ و آموزش عالی - صندوق رفاه دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، شهید بهشتی، همدان، ارومیه، دانشگاه پیام نور، سازمان بهزیستی کشور، وزارت جهاد سازندگی، هزینه‌های ستادی و ... که نام سایر دستگاه‌ها در پیوست شماره ۵ درج شده است.

ضمناً مصرف مبلغ ۸۷ میلیارد ریال از اعتبارات اختصاصی مورد واخواهی قرار گرفته است. همچنین جمع کل اعتبارات سرمایه‌گذاری ثابت اختصاص یافته به دستگاه‌ها و ردیفهای متمرکز بالغ بر ۱۱۸۱ میلیارد ریال بوده که تنها بابت ۲۰۵ میلیارد ریال آن صورت‌حساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه شده است. همچنین اعتبار سرمایه‌گذاری ثابت استانها در سال ۱۳۶۹ بالغ بر ۳۰۸ میلیارد ریال است که بابت ۱۹۰ میلیارد ریال آن «حساب» ارائه شده است. بدین ترتیب از ۱۷۶ دستگاه و ردیف متمرکز که دارای اعتبار سرمایه‌گذاری ثابت بوده‌اند فقط ۸۲ دستگاه و ردیف «حساب» خود را به موقع ارائه داده‌اند. مصرف دستگاه‌ها و ردیفهای متمرکز و استانها از محل اعتبارات سرمایه‌گذاری ثابت در سال ۱۳۶۹ به شرح زیر گزارش شده است.

مصرف از محل اعتبارات سرمایه‌گذاری ثابت				
شرح	هزینه	پیش پرداخت	علی الحساب	جمع مصرف
دستگاه‌ها و ردیفهای متمرکز	۶۸	۲۹	۹۲	۱۸۹
دستگاه‌های استانی	۱۵۴	۲۱	۴	۱۷۹
جمع	۲۲۲	۵۰	۹۶	۳۶۸

استانها بابت ۹۷۰ میلیارد ریال اعتبار سرمایه گذاری و دستگاهها و ردیفهای متمرکز از بابت ۷۵ میلیارد ریال از اعتبار سرمایه گذاری ثابت «حساب» ارائه نداده‌اند. جمع دریافت این گونه دستگاهها از خزانه بالغ بر ۹۳۵ میلیارد ریال بوده است. نام دستگاههایی که دارای اقلام مهمتری از اعتبار سرمایه گذاری ثابت بوده و «حسابهای» خود را در موعد مقرر ارائه نداده‌اند عبارتند از وزارتخانه‌های دفاع، کشاورزی، معادن و فلزات، راه و ترابری، اداره کل ساختمان راه آهن، جهاد سازندگی، سازمان گسترش کشاورزی، شرکت ملی فولاد ایران، سازمان بنادر و کشتیرانی و راه آهن جمهوری اسلامی ایران (نام سایر دستگاهها در پیوست شماره ۶ آمده است) مصرف بابت مبلغ ۶ میلیارد ریال از اعتبار سرمایه گذاری ثابت دستگاهها و ردیفهای متمرکز و ۴۳ میلیارد ریال اعتبار سرمایه گذاری ثابت استانها مورد واخواهی قرار گرفته است.

بخش سوم: بحث بودجه و عملکرد شرکتهای دولتی

بودجه کل کشور شامل «بودجه عمومی دولت» و «بودجه شرکتهای دولتی، بانکها، و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت» است. بودجه شرکتهای دولتی، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت شامل سه زیر مجموعه است:

- بودجه شرکتهای دولتی
- بودجه بانکها
- بودجه مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت.

بر اساس مطالعات انجام شده (توسط دیوان محاسبات کشور، و سازمان حسابرسی) حدود ۹۰۰ شرکت دولتی شناسایی شده‌اند که از این تعداد نام و ارقام فقط ۲۷۲ شرکت دولتی، بانک و مؤسسه انتفاعی وابسته به دولت (شامل ۲۶۰ شرکت دولتی، ۱۰ بانک و ۲ مؤسسه انتفاعی وابسته به دولت) در بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور درج شده است و لذا حداقل اسامی و ارقام بودجه‌ای ۶۲۸ شرکت دولتی در قانون بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور آورده نشده است.

منابع آن دسته از شرکتهای دولتی که در قانون بودجه سال ۱۳۶۹ دارای رقم بودجه‌ای

می‌باشند مبلغ ۷۸۴۱ میلیارد ریال پیش بینی شده است. به علت بی توجهی شرکت‌های دولتی، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به امر «حساب دهی» و «تهیه صورتهای مالی» و در نتیجه عدم درج ارقام مربوط به عملکرد بسیاری از شرکت‌های دولتی در «صورتحساب عملکرد سال ۱۳۶۹ بودجه کل کشور» مقایسه کامل ارقام واقعی عملکرد و بودجه این شرکتها صورت نگرفته است و از این نظر هم «صورتحساب مذکور» فاقد اطلاعات کافی است. تعداد شرکت‌های دولتی، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت از نظر «حساب دهی» به شرح زیر است.

۹۰۰ شرکت	برآورد تعداد شرکت‌های دولتی
۲۷۲ شرکت	تعداد شرکت‌های دولتی که نامشان در بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور درج شده است
۱۸ شرکت	تعداد شرکت‌های دولتی که صورتهای مالی خود را در موعد مقرر تهیه نموده و در موعد مقرر به تصویب مراجع ذیصلاح رسانده‌اند
۱۲۷ شرکت	تعداد شرکت‌های دولتی که صورتهای مالی خود را در موعد مقرر تهیه نموده ولی در مواعید مقرر به تصویب مراجع ذیصلاح نرسانده‌اند
۱۲۷ شرکت	تعداد شرکت‌های دولتی که صورتهای مالی خود را در موعد مقرر تهیه نکرده‌اند
حدود ۶۲۸ شرکت	تعداد شرکت‌هایی که در قانون بودجه آورده نشده (بر اساس برآوردهای فعلی)
۷۷۵ شرکت (برآورد است)	تعداد شرکت‌هایی که ارقام آنها در صورتحساب عملکرد بودجه کل کشور آورده نشده است

ارقام بودجه‌ای درآمد، هزینه و سود و زیان شرکت‌های دولتی که ارقام آنها در بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور آورده شده است، به شرح زیر است:

(میلیارد ریال)

شرح	درآمد	هزینه	سود (زیان)
شرکتهای دولتی	۴۵۹۴	۴۶۵۷	(۶۳)
بانکها	۷۹۷	۹۱۰	(۱۱۳)
مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت	۴۰	۲۸	۱۲
جمع	۵۴۳۱	۵۵۹۵	(۱۶۴)

درآمد، هزینه و سود و زیان آن دسته از شرکتهای دولتی که صورتهای مالی خود را در موعد مقرر تهیه نموده و در موعد مقرر نیز به تصویب مراجع ذیصلاح رسانده‌اند طبق گزارشهای حسابرسی به شرح زیر است:

شرح	درآمد	هزینه	سود (زیان)
(مربوط به ۱۷ شرکت دولتی و یک بانک)			
ارقام طبق بودجه کل کشور	۴۱	۴۲	(۱)
ارقام طبق صورتحساب عملکرد بودجه	۷۷	۷۰	۷
ارقام طبق گزارشهای حسابرسی	۷۷	۷۰	۷

(به پیوست شماره ۱ برای جزئیات مراجعه فرمائید)

مدیران ۱۲۶ شرکت دولتی و ۶ بانک صورتهای مالی خود را در موعد مقرر تهیه کرده‌اند ولی این صورتهای مقرر به تصویب مراجع صلاحیتدار ذیربط نرسانده‌اند، وضعیت حساب ۱۲۷ شرکت مزبور به شرح زیر است:

شرح	درآمد	هزینه	سود (زیان)
ارقام طبق قانون بودجه کل کشور	۱۵۳۸	۱۵۵۱	(۱۳)
ارقام طبق صورتحساب عملکرد	۱۹۰۷	۲۰۴۴	(۱۳۸)
ارقام طبق گزارشهای حسابرسی	۱۹۱۴	۲۰۴۸	(۱۳۴)

این جدول نیز حکایت از «بازدهی منفی» در شرکتهای دولتی و بانکهای کشور و نیز جدی نگرفتن فرایند بودجه نویسی و برنامه ریزی اقتصادی در شرکتهای فوق دارد. اختلاف ارقام میان صورت حساب عملکرد بودجه کل کشور و گزارشهای حسابرسی مؤید آن است که تدوین و تهیه صورت حساب عملکرد بودجه کل کشور باید در وزارت امور اقتصادی و دارایی جدی تلقی شود.

از کل بانکهای کشور تنها بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در موعد مقرر صورتهای مالی خود را به مراجع ذیربط ارائه داده است و ۶ بانک صورتهای مالی خود را در موعد مقرر به تصویب مراجع ذیصلاح نرسانده اند. وضعیت درآمد و هزینه ۶ بانک مزبور به شرح زیر است:

شرح	درآمد	هزینه	سود (زیان)
ارقام طبق قانون بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور	۵۴۱	۶۶۱	(۱۲۰)
ارقام طبق صورت حساب عملکرد سال ۶۹ بودجه کل کشور	۸۰۷	۷۷۶	۳۰

تفاوت «زیان پیش بینی شده» در بودجه و «سود ابرازی» در صورتهای مالی بانکهای فوق عمدتاً ناشی از تغییر جهت در سیاستهای کلی اقتصادی کشور است و نیز «خطای برنامه ریزی» در بانکها را نشان می دهد. جای تأسف است که بانکهای کشور نمی توانند «برنامه و بودجه» صحیحی را ارائه دهند و امکانات زاید الوصف سیستم بانکی را بکار گیرند.

وضعیت درآمد، هزینه و سود و زیان ۱۲۷ شرکت دولتی، بانک و مؤسسه انتفاعی وابسته به دولت که نتوانسته اند در موعد مقرر صورتهای مالی خود را تهیه نمایند طبق قانون بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور به شرح زیر است: بر اساس جدول زیر بابت ۶۵/۶۳ درصد درآمد پیش بینی شده شرکتهای دولتی (که ارقام بودجه ای دارند) هیچگونه صورت مالی ارائه نشده است. همچنین بابت ۱۷/۱ درصد درآمد پیش بینی شده بانکها صورت مالی ارائه نگردیده و هیچیک از دو مؤسسه انتفاعی وابسته به دولت (سازمان صنایع ملی ایران، سازمان بنادر و کشتیرانی) صورت مالی ارائه نداده اند. در نتیجه مجموعاً بابت ۵۸/۵۲٪ کل درآمد پیش بینی

شده شرکتهای دولتی، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت حسابی وجود ندارد.

(میلیارد ریال)

شرح	درآمد	هزینه	سود (زیان)
۱۲۲ شرکت دولتی	۳۰۱۵	۳۰۶۳	(۴۸)
۳ بانک	۱۳۷	۱۴۷	(۱۰)
۲ مؤسسه دولتی	۴۰	۲۸	۱۲
جمع	۳۱۹۲	۳۲۳۸	(۴۶)

وضعیت کلی مقایسه‌ای «درآمد و هزینه پیش بینی شده» شرکتهای دولتی، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت با ارقام مربوط در «صورتحساب عملکرد سال ۱۳۶۹ بودجه کل کشور» به شرح زیر است:

(میلیارد ریال)

عناوین	درآمد		هزینه	
	قانون بودجه	صورتحساب عملکرد	قانون بودجه	صورتحساب عملکرد
شرکتهای دولتی	۴۵۹۴	۱۹۸۳	۴۶۵۷	۲۱۱۴
بانکها	۷۹۷	۱۰۲۴	۹۱۰	۹۵۷
مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت	۴۰	—	۲۷	—
جمع	۵۴۳۱	۳۰۰۷	۵۵۹۴	۳۰۷۱

این جدول نیز حکایت از آن دارد که به دلیل عدم شمولیت ارقام صورتهای مالی بسیاری از شرکتهای دولتی و بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت در «صورتحساب عملکرد سال ۱۳۶۹ بودجه کل کشور» این صورتحساب دربر دارنده اطلاعات لازم برای تجزیه و تحلیل

عملکرد مالی کشور نیست.

چگونگی «تقسیم سود»، «کسب منابع وجوه» و «مصارف وجوه» در شرکتهای دولتی، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به شرح زیر است:

وضعیت مقایسه‌ای تقسیم سود شرکتهای دولتی، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به شرح زیر است:

(مبلغ به میلیارد ریال)

شرح	پیش بینی در قانون بودجه	عملکرد طبق صورت حساب عملکرد	نسبت عملکرد به قانون
انتقال به درآمد عمومی	۳	—	—
مالیات	۵۳	۶۷	۱/۳
سود سهام	۷	۵	۰/۷۱
اندوخته قانونی	۸	۶	۰/۷۵
اندوخته سرمایه‌ای	۱۶۸	۱۳	۰/۰۸
سایر حسابها	۲	۷۳	۳۶/۵
جمع	۲۴۱	۱۶۴	۰/۶۸

مغایرت اقلام بودجه‌ای و عملکرد حساب تقسیم سود شرکتهای دولتی در سال ۶۹ مبلغ ۷۷ میلیارد ریال است. اصولاً سیاست تقسیم سود در شرکتهای دولتی از روال منطقی برخوردار نیست.

جدول مقایسه‌ای استفاده از «منابع وجوه» در شرکتهای دولتی، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به شرح زیر است.

شرح	پیش بینی در قانون بودجه	عملکرد طبق صورتحساب عملکرد
استفاده از ذخایر و اندوخته های سال	۳۰۹	۹۳۱
سایر موارد استفاده از دارایی ها	۱۱۴	۸۸
استفاده از وامهای سیستم بانکی	۳۶۱	۶۸۰
استفاده از سایر وامهای داخلی	۵۱	۴۶۲
استفاده از درآمد عمومی کشور	۱۹۶	۱۹۲
سایر دریافتها	۲۶۶	۲۲۲
جمع	۱۲۹۷	۲۵۷۵

این جدول نیز نشان می دهد که برنامه ریزی مالی و استفاده از اهرم مالی در شرکتهای دولتی، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به طریق منطقی مرسوم و معمول نیست. همین مطالب در مورد مصارف وجوه در شرکتهای دولتی مصداق دارد. جدول زیر این وضعیت را نشان می دهد:

(میلیارد ریال)

جدول مقایسه پیش بینی و عملکرد مصارف وجوه در شرکتهای دولتی ایران در سال ۱۳۶۹		
شرح	پیش بینی	عملکرد
طرحهای عمرانی	۱۹۳	—
سایر مصارف سرمایه گذاری ثابت	۹۲۱	۹۴۴
بازپرداخت وامهای داخلی	۵۱	۲۰۹
بازپرداخت وامهای خارجی	—	—
بازپرداخت سایر وامها	۱۱۳	۱۲۷
افزایش دارایی های جاری	۲۷	۱۱۵۸
جمع	۱۳۰۵	۲۴۳۸

مغایرتهای فوق (یعنی بین عملکرد و مصارف) در شرکتهای دولتی، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت بسیار قابل تأمل است و می‌تواند نظام برنامه‌ریزی را خدشه‌دار کند. با توجه به آنچه گذشت باید گفت:

الف - از تعداد ۳۹۶ دستگاه و ردیف مندرج در قسمت چهارم الف قانون بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور، تنها صورتحساب ۲۰۲ دستگاه در موعد مقرر به مبادی ذریبط ارائه شده است.

ب - از ۱۷۶ دستگاه و ردیف که اعتبار سرمایه‌گذاری ثابت به آنها اختصاص یافته تنها ۸۲ دستگاه حساب خود را به موقع ارائه نموده‌اند و بقیه به تعداد ۹۴ دستگاه حساب خود را به موقع ارائه ننموده‌اند.

ج - با وجود تأکید بر ارسال مدارک و مستندات، دال بر افزایش درآمدهای ناشی از فروش ارز برای مصارف خاص نسبت به پیش بینی به میزان ۴۸/۱۴۱۰ میلیارد ریال پاسخی کلی از طرف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال گردیده که به هیچ وجه جوابگوی خواسته دیوان محاسبات کشور نیست.

د - منابع مختلف موجود مانند حساب ۲۱۰ خزانه، کمک شرکتهای دولتی وابسته به وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی، دریافتی مؤسسات و وزارتخانه‌ها تحت عنوان کمک برای مصارف خاص و نحوه تسویه آنها سبب گردیده تا تهیه تفریغ بودجه با مشکل روبرو باشد. ه - بابت ۶۳/۶۵ درصد از درآمد پیش بینی شده شرکتهای دولتی، ۲۱/۱۷ درصد درآمد پیش بینی شده بانکها و صد در صد درآمد پیش بینی شده مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت، صورت مالی ارائه نشده است.

و - مطالب مندرج در گزارش تفریغ بودجه حکایت از آن دارد که «مدیریت مالی دولت»، «سیستم مالی دولت» سخت محتاج دگرگونی اساسی و نظارت مستمر است. غالب دستگاه‌ها نسبت به امر «حساب دهی» بی توجهی نشان می‌دهند.

در پایان لازم است از تمامی نمایندگان محترم که با کمال حوصله و دقت به استماع این گزارش پرداختند صمیمانه سپاسگزاری نموده، از خداوند متعال توفیقات شما عزیزان را در توفیق به تنظیم بودجه هر چه بهتر برای سال ۷۲ خواستارم و نیز از هیأت رئیسه محترم

مجلس که همکاری صمیمانه برای ارائه گزارش قبل از طرح بودجه سال ۷۲ با کمیسیون داشته قدردانی به عمل آورده، از دیوان محاسبات کل کشور خاصه جناب آقای صفاتی ریاست محترم دیوان و برادران جناب آقای درخشنده‌رو و جناب آقای اسلامی و سایر کارکنان که برای ارائه هر چه بهتر این گزارش متحمل زحمات شبانه‌روزی شده‌اند سپاسگزاری می‌کنم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی